

ՄԱՆԵ ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի
քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ,
ՀՀ գլխավոր դատախազի խորհրդական

ԵՐԿՐԱՐԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱԳԻԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՄԲ

Մույն հոդվածում կատարվել է ներպետական օրենսդրությամբ ընդերքօգտագործման ոլորտում երկրաբանական տեղեկատվության քաղաքացիաիրավական կարգավիճակի առանձնահատկությունների համապարփակ հետազոտություն:

Հոդվածում ուսումնասիրվել և վերլուծվել են ներպետական օրենսդրությամբ երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ սեփականության իրավագործությունների իրականացման առանձնահատկությունները և երկրաբանական տեղեկատվությունը՝ որպես մտավոր սեփականության օբյեկտ:

Հոդվածում կատարված վերլուծության արդյունքում հեղինակը ներկայացրել է երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ սեփականության իրավագործությունների իրականացմանը, ինչպես նաև՝ մտավոր սեփականության իրավունքի օբյեկտ համարվող երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ մտավոր սեփականության իրավունքների օրենսդրական ամրագրմանը նվիրված եզրահանգումներ:

Հիմնաբառեր – ընդերքօգտագործման ոլորտում քաղաքացիական իրավունքների օբյեկտներ, ընդերքօգտագործման իրավունք, երկրաբանական տեղեկատվություն, մտավոր սեփականության իրավունքներ, առևտրային գաղտնիք:

Ներածություն

Շուկայական տնտեսության պայմաններում ընդերքը և ընդերքօգտագործման ոլորտում հանդիպող մյուս օբյեկտները դադարել են լինել սոսկ «բնական հարստություն» և դարձել են տնտեսական հարաբերությունների զարգացման գործում կարևորագույն դերակատարություն ունեցող քաղաքացիական իրավահարաբերությունների ինքնատիպ օբյեկտներ, որոնց տիրապետման, օգտագործման և տնօրինման հետ կապված հարաբերությունները իրավունքի տարբեր ճյուղերի կողմից ստացել են համալիր իրավական կարգավորում:

Որոշակի հետաքրքրություն է ներկայացնում ընդերքօգտագործման ոլորտում **երկրաբանական տեղեկատվության**՝ որպես քաղաքացիական իրավունքների առանձին օբյեկտի քաղաքացիաիրավական կարգավիճակը սահմանող նորմերի ուսումնասիրությունը:

Գործող օրենսդրության վերլուծությունը թույլ է տալիս պնդել, որ **երկրաբանական տեղեկատվության** տիրապետման, տնօրինման և օգտագործման կարգը սահմանող օրենսդրական նորմերում առկա են իրավական կարգավորման որոշ բացեր և անորոշություններ՝ հնարավորություն չտալով հստակեցնել դրա նկատմամբ ընդերքօգտագործման իրավահարաբերության սուբյեկտների իրավագործությունների ծավալը: Բացի այդ, գործող օրենսդրության կարգավորման շրջանակից ամբողջու-

թյամբ դուրս են մնացել երկրաբանական տեղեկատվության՝ որպես մտավոր սեփականության օբյեկտի կամ առևտրային գաղտնիքի իրավական պահպանության կանոնները:

Չնայած երկրաբանական տեղեկատվության քաղաքացիաիրավական ռեժիմի վերոհիշյալ հիմնախնդիրներին՝ դրա իրավական ռեժիմը հայրենական գրականության մեջ երբևէ չի ուսումնասիրվել:

Մույն հետազոտության շրջանակում կատարվել է ՀՀ օրենսդրությամբ երկրաբանական տեղեկատվության քաղաքացիաիրավական ռեժիմի առանձնահատկությունների համապարփակ հետազոտություն:

Հետազոտության օբյեկտը և առարկան դիտարկվել են գիտական ճանաչողության այնպիսի ընդհանուր (համագիտական) և հատուկ մեթոդների կիրառմամբ, ինչպիսիք են անալիզի, սինթեզի, ինդուկցիայի, դեդուկցիայի, ընդհանրացման, իրավահամեմատական, տրամաբանական վերլուծության մեթոդները:

Հետազոտություն.

Օրենսգրքի համաձայն՝ **երկրաբանական տեղեկությունը** (պետք է լինել՝ «տեղեկատվությունը»)՝ *ընդերքի տեղամասի կառուցվածքի, կազմի, դրանում օգտակար հանածոների առկայության, քանակի և այլ հատկությունների, ինչպես նաև ընդեր-*

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

բօգտագործման տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների մասին սովյալներն են (ՀՀ ընդերքի մասին օրենսգրքի² (այսուհետ՝ նաև «Օրենսգրք») 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 19-րդ կետ, 12-րդ հոդված): Օրենսգրքի 3-րդ հոդվածով «երկրաբանական տեղեկություն» եզրույթի սահմանումից պարզ է դառնում, որ օրենսդիրը տարբերակել է երկրաբանական տեղեկատվության երկու տեսակ՝ 1) ընդերքի տեղամասը նկարագրող (դրա կառուցվածքը, կազմը, դրանում պարունակվող օգտակար հանածոների քանակական և այլ հատկանիշները) և 2) ընդերքօգտագործման տեխնիկատնտեսական ցուցանիշներին վերաբերող:

Հանքարդյունաբերության հիմքում ճշգրիտ և հավաստի երկրաբանական տեղեկատվությունն է,³ որն ունի կարևոր դեր ոչ միայն հանքարդյունաբերության, այլև տնտեսության այլ ճյուղերի համար: Երկրաբանական տեղեկատվությունն ըստ էության ձեռք է բերվում ընդերքօգտագործման իրավունքի բոլոր տեսակներով նախատեսված գործունեության իրականացման արդյունքում: Հենց ընդերքի երկրաբանական ուսումնասիրության արդյունքում երկրաբանական տեղեկատվություն ստանալու նպատակով տրամադրվում են օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակով երկրաբանական ուսումնասիրության թույլտվությունը, ինչպես նաև՝ երկրաբանական ուսումնասիրության համաձայնությունը (Օրենսգրքի 4-րդ գլուխ), որոնք բովանդակային առումով միմյանցից տարբերվում են:

Երկրաբանական տեղեկատվությունը օբյեկտիվ արտահայտություն է ստանում երկրաբանական հաշվետվություններում, քարտեզներում, երկրաբանական փաստագրման առաջնային և այլ նյութերում (Օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 1-ի մաս), ընդերքի երկրաբանական ուսումնասիրությանն առնչվող առաջնային փաստաթղթերում (երկրաբանական գրառումների օրագիր, տպոգրաֆիական և երկրաբանական քարտեզներ, վերծանված օդատիեզերական լուսանկարներ և այլն): Ուստի, Օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի իմաստով քաղաքացիական շրջանառության օբյեկտ է ոչ թե ցանկացած, վերացական (աբստրակտ) երկրաբանական տեղեկատվությունը, այլ այն երկրաբանական տեղեկատվությունը, որը ստացել է օբյեկտիվ արտահայտություն:

Երկրաբանական տեղեկատվության իրավական ռեժիմը կարգավորող օրենսդրական և ենթօրենսդրական նորմերը պարունակում են որոշ բացեր, ինչի արդյունքում երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ ընդերքօգտագործողի իրավագործությունների, ինչպես նաև՝ դրանց իրականացման ծավալի մասով առաջանում են մի շարք հիմնախնդիրներ:

Այսպես, Օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ երկրաբանական տեղեկատվությու-

նը, անկախ դրա ստացման ֆինանսավորման աղբյուրից (պետության կամ ընդերքօգտագործողի միջոցներով), Հայաստանի Հանրապետության սեփականությունն է:⁴ Ինչ վերաբերում է երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ ընդերքօգտագործողի իրավունքներին, ապա Օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ ընդերքօգտագործողն ունի «ընդերքօգտագործման իրավունքի սահմաններում» ստացած երկրաբանական տեղեկատվությունը տնօրինելու և օգտագործելու իրավագործություններ: Իր հերթին պետությունը ընդերքօգտագործման իրավունքի գործողության ժամկետում՝ պարտավորվում է չբացահայտել ընդերքօգտագործողի ստացած երկրաբանական տեղեկատվությունը առանց ընդերքօգտագործողի համաձայնության, ինչպես նաև՝ նույն ժամկետում ապահովել պետության կողմից երկրաբանական տեղեկատվության օգտագործման ընթացքում երրորդ անձանցից դրա գաղտնիությունը (Օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մաս):

Անհասկանալի է, թե ինչու են Օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ մասում նախատեսված միայն երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ ընդերքօգտագործողի օգտագործման և տնօրինման իրավագործությունները, իսկ տիրապետման իրավագործությունը նախատեսված չէ: Գտնում ենք, որ հնարավոր չէ պատկերացնել առանց տիրապետման իրավագործության երկրաբանական տեղեկատվությունը օգտագործելու և տնօրինելու ընդերքօգտագործողի իրավագործությունների գործնականում իրացման հնարավորությունը: Ուստի, առաջարկում ենք Օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ մասում կատարել լրացում և նախատեսել երկրաբանական տեղեկատվությունը տիրապետելու ընդերքօգտագործողի իրավագործությունը:

Պետք է նշել նաև, որ Օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրված՝ ընդերքօգտագործման իրավունքի գործողության ժամկետում երկրաբանական տեղեկատվությունը տնօրինելու և օգտագործելու ընդերքօգտագործողի իրավագործությունները չեն կարող մեկնաբանվել որպես ընդերքօգտագործման իրավունքի գործողության ժամկետում երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ ընդերքօգտագործողի «ժամանակավոր սեփականության իրավունքը» սահմանող դրույթներ, քանի որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի⁵ 279-րդ հոդվածում սպառնիչ թվարկված են սեփականության իրավունքի դադարման հիմքերը, որոնցից ոչ մեկի մեջ որևէ տեսակի իրավունքի դադարման փաստով պայմանավորված սեփականության իրավունքի դադարեցումը կամ դադարումը ոչ մի կերպ չի տեղավորվում:

Ընդերքօգտագործման իրավունքի դադարման փաստը (ընդերքօգտագործման իրավունքի ժամկետի լրանալը կամ դրանից հրաժարվելը) հիմք է

www.artadaradutyjournal.com

ընդերքօգտագործողի կողմից երկրաբանական տեղեկատվությունը պետությանը անհատույց հիմքերով փոխանցելու համար (Օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 4-րդ մաս, Օրենսգրքի 59-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետ): Ընդերքօգտագործման իրավունքի դադարման փաստով վերանում է նաև երկրաբանական տեղեկատվության բացահայտման սահմանափակումը: Պետությունը, ի դեմս լիազոր մարմնի (ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության «Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդ» ՊՈԱԿ¹⁰) ստեղծում, վարում և տնօրինում է երկրաբանական տեղեկատվության միասնական համակարգը, ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով անճար տրամադրում է երկրաբանական տեղեկատվություն (Օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 1-ին մաս, 17-րդ հոդված):

Ներպետական օրենսդրական կարգավորումների վերլուծության արդյունքում եզրահանգում ենք, որ ընդերքօգտագործողը երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ բացառապես պետական (անկախ դրա ստացման ֆինանսավորման աղբյուրից) սեփականության իրավունքի օրենսդրական ամրագրման պարագայում դրա նկատմամբ ոչ մի պարագայում սեփականության իրավունք ձեռք չի բերում, այլ ընդերքօգտագործման իրավունքի գործողության ժամկետում ստանում է երկրաբանական տեղեկատվության տիրույթային տիրապետողի կարգավիճակ, որը բխում է Օրենսգրքից: Ամփոփելով կարող ենք արձանագրել, որ ընդերքօգտագործողն ունի ընդերքօգտագործման իրավունքի գործողության ժամկետով սահմանափակված ժամկետում երկրաբանական տեղեկատվությունը տնօրինելու, օգտագործելու, տիրապետելու բացառիկ իրավունքներ, որը պարտավորեցնում է երրորդ անձանց (այդ թվում՝ պետությանը) այդ ժամկետում զերծ մնալ նշված իրավունքները խախտելուց:

Օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ մասում ընդերքօգտագործողի տիրապետման իրավագործությունն ամրագրելուց զատ անհրաժեշտ է նաև հստակեցնել երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ ընդերքօգտագործման իրավունքի գործողության ժամկետում ընդերքօգտագործողի իրավագործությունների ծավալը, որոնք չեն հստակեցվում նաև համապատասխան ենթաօրենսդրական ակտերով (այդ թվում՝ ընդերքօգտագործման պայմանագրերի օրինակելի ձևերը)¹²: Ինչպես արդեն նշվել է, Օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասը կարգավորում է միայն երկրաբանական տեղեկատվության ժամանակավոր գաղտնիության ռեժիմը, իսկ նույն հոդվածի 4-րդ մասը սահմանում է երկրաբանական տեղեկատվության գաղտնիության ռեժիմից բացառությունները:

Մինչդեռ, երկրաբանական տեղեկատվության

քաղաքացիաիրավական ռեժիմը սահմանող օրենսդրական նորմերը պետք է հաշվի առնեն, որ երկրաբանական տեղեկատվությունը քաղաքացիական իրավունքների օբյեկտների շարքում ունի երկակի դասակարգում՝ հանդես է գալիս թե՛ որպես ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 132-րդ հոդվածով նախատեսված տեղեկատվություն, թե՛ որպես մտավոր գործունեության արդյունք:

Ներպետական օրենսդրությամբ իրավական պահպանության է ենթակա ծառայողական, առևտրային, բանկային գաղտնիք համարվող տեղեկատվությունը (ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 141-րդ հոդված) և չբացահայտված տեղեկատվությունը՝ որպես մտավոր գործունեության արդյունքների ենթատեսակ (ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 68-րդ գլուխ): Իսկ պետական և ծառայողական գաղտնիքի շարքին դասվող երկրաբանական տեղեկատվությունը պահպանվում է «Պետական և ծառայողական գաղտնիքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով¹³:

Երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ ընդերքօգտագործողի սուբյեկտիվ իրավունքների ծավալը ներառում է դրա օգտագործման կարգը որոշելու վերջինիս իրավունքը (այդ թվում՝ առևտրային նպատակներով)՝ ներառյալ երկրաբանական տեղեկատվության օտարումը, վճարի դիմաց տարածումը երրորդ անձանց, դրա նկատմամբ առևտրային գաղտնիքի և գաղտնիության ռեժիմների սահմանումը¹⁴:

Երկրաբանական տեղեկատվությունը որոշ դեպքերում դասվում է առևտրային գաղտնիք համարվող տեղեկությունների շարքին¹⁵ (օրինակ՝ ընդերքի երկրաբանական ուսումնասիրության մեթոդների և տեխնոլոգիաների մասին)¹⁶, ուստի ենթակա է իրավական պահպանության ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 141-րդ հոդվածի շրջանակներում:

Որոշ դեպքերում էլ երկրաբանական տեղեկատվությունը մտավոր գործունեության արդյունք է, որը ստեղծվում է տարբեր մասնագետների ստեղծագործական աշխատանքի արդյունքում: ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1112-րդ հոդվածով որպես հեղինակային իրավունքի օբյեկտ են ճանաչվում երկրաբանական քարտեզները: Սակայն մտավոր սեփականության (հեղինակային իրավունքի) օբյեկտներ են նաև երկրաբանական տեղեկատվության փաստաթղթավորված այլ ձևերը¹⁷: Թվային արտահայտություն ունեցող երկրաբանական տեղեկատվությունը կարող է իրավական պահպանություն ստանալ որպես տվյալների բազա (ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1139-րդ հոդված), իսկ այլ տեքստային կամ քարտեզագրական տեղեկատվությունը՝ ընդերքօգտագործման իրավունքի ժամկետում երրորդ անձանց անհայտ լինե-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

լու ուժով այդ ժամկետում կարող է իրավական պահպանության ենթարկվել որպես չբացահայտված տեղեկատվություն (նուր-հատ) (ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 68-րդ գլուխ) : Ինչ վերաբերում է ընդերքի երկրաբանական ուսումնասիրությանն առնչվող առաջնային փաստաթղթերին (օրինակ՝ վերծանված օդատիեզերական լուսանկարները, մերկացումների ուրվագծերը և այլն), ապա դրանք, մեր կարծիքով, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1114-րդ հոդվածի հիմքով հեղինակային իրավունքի օբյեկտ չեն, քանի որ դրանք առանց մարդու ստեղծագործական գործունեության՝ տեխնիկական միջոցների օգնությամբ ստացված արդյունքներ են:

Չնայած երկրաբանական տեղեկատվության օբյեկտիվ ձև ստացած տարբեր տեսակների՝ որպես քաղաքացիական իրավունքների օբյեկտների տարասեռ դասակարգմանը, ինչպես վերը նշել ենք, ընդերքօգտագործման ոլորտը կարգավորող օրենսդրությունը երկրաբանական տեղեկատվության իրավական ռեժիմը կարգավորել է մասամբ՝ անդրադառնալով միայն դրա ժամանակավոր (ընդերքօգտագործման իրավունքի գործողության ժամկետում) գաղտնիության իրավական ռեժիմին: Մինչդեռ, երկրաբանական տեղեկատվության՝ որպես քաղաքացիական իրավունքների օբյեկտի այլ առանձնահատկությունները հաշվի չեն առնվել, ինչի արդյունքում օրենսդրական մակարդակով պաշտպանված չեն մտավոր սեփականության օբյեկտ հանդիսացող երկրաբանական տեղեկատվության տարբեր տեսակների հեղինակների իրավունքները: Սակայն, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1108-րդ հոդվածից բխում է, որ դրանք պետք է ճանաչվեն և պաշտպանության ենթարկվեն երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ սեփականության իրավունքից անկախ: Բացի այդ, ՀՀ օրենսդրությամբ կարգավորված չեն առևտրային գաղտնիք համարվող երկրաբանական տեղեկատվության շրջանառության հարցերը:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ գտնում ենք, որ անհրաժեշտ է ՀՀ ընդերքի մասին օրենսգրքում ներդնել համապարփակ կարգավորումներ, որոնք նվիրված կլինեն՝ 1) մտավոր սեփականության իրավունքի օբյեկտ հանդիսացող երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ մտավոր սեփականության իրավունքների ճանաչմանը և երաշխավորմանը, ինչպես նաև՝ 2) ընդերքօգտագործման իրավունքի գործողության ժամկետի ընթացքում առևտրային գաղտնիք կազմող երկրաբանական տեղեկատվության իրավական պահպանության առանձնահատկություններին:

Եզրակացություն.

Ամփոփելով ՀՀ օրենսդրությամբ երկրաբանական տեղեկատվության քաղաքացիաիրավական

ռեժիմի առանձնահատկություններին նվիրված հետազոտությունը՝ կատարել ենք մի շարք եզրահանգումներ, որոնցից առավել էականները հանգում են հետևյալին՝

1. Օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է **միայն** երկրաբանական տեղեկատվությունը **անօրինելու և օգտագործելու** ընդերքօգտագործողի իրավագործությունները, իսկ դրա **տիրապետման** իրավագործությունը նախատեսված չէ: Մինչդեռ, առանց տիրապետման իրավագործության երկրաբանական տեղեկատվությունը օգտագործելու և տնօրինելու ընդերքօգտագործողի իրավագործությունների գործնականում իրացումն անհնար է: Ուստի, Օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ մասում առաջարկվել է կատարել լրացում և նախատեսել երկրաբանական տեղեկատվությունը **տիրապետելու** ընդերքօգտագործողի իրավագործությունը:

Ներպետական օրենսդրությամբ երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ պետական սեփականության իրավունքի օրենսդրական ամրագրման պարագայում ընդերքօգտագործողը ընդերքօգտագործման իրավունքի գործողության ժամկետում ստանում է երկրաբանական տեղեկատվության տիտղոսային տիրապետողի կարգավիճակ, որը բխում է Օրենսգրքից: Ընդերքօգտագործման իրավունքի գործողության ժամկետով սահմանափակված ժամկետում երկրաբանական տեղեկատվությունը տնօրինելու, օգտագործելու, տիրապետելու ընդերքօգտագործողի բացառիկ իրավունքը ենթադրում է երրորդ անձանց՝ (այդ թվում՝ պետության) նշված իրավունքը խախտելուց զերծ մնալու պարտականությունը:

2. Զննարկելով և վերլուծելով երկրաբանական տեղեկատվության՝ որպես քաղաքացիական իրավունքների օբյեկտի առանձնահատկությունների վերաբերյալ օրենսդրական կարգավորումները՝ արձանագրվել է, որ ընդերքօգտագործման ոլորտը կարգավորող օրենսդրությունը երկրաբանական տեղեկատվության իրավական ռեժիմը կարգավորել է մասամբ՝ անդրադառնալով միայն դրա ժամանակավոր (ընդերքօգտագործման իրավունքի գործողության ժամկետում) գաղտնիության իրավական ռեժիմին: Ուստի, առաջարկվել է ՀՀ ընդերքի մասին օրենսգրքում ներդնել համապարփակ կարգավորումներ, որոնք նվիրված կլինեն՝ 1) մտավոր սեփականության իրավունքի օբյեկտ հանդիսացող երկրաբանական տեղեկատվության նկատմամբ մտավոր սեփականության իրավունքների ճանաչմանը և երաշխավորմանը, ինչպես նաև՝ 2) ընդերքօգտագործման իրավունքի գործողության ժամկետի ընթացքում առևտրային գաղտնիք կազմող երկրաբանական տեղեկատվության իրավական պահպանության առանձնահատկություններին:

www.artadaratutyunjournal.com

¹Սեր կարծիքով առավել ճիշտ է օգտագործել ոչ թե ՀՀ ընդերքի մասին օրենսգրքում օգտագործվող «երկրաբանական տեղեկություն», այլ «երկրաբանական տեղեկատվություն» եզրույթը, քանի որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 132-րդ հոդվածում որպես քաղաքացիական իրավունքների օբյեկտ նշվում է «տեղեկատվություն»:

²Տե՛ս, ՀՀ ընդերքի մասին օրենսգիրք: Ընդունվել է 28.11.2011: Ուժի մեջ է մտել 01.01.2012: Սկզբնաղբյուրը՝ ՀՀՊՏ 2011.12.21/69(872) Հոդ.1661:

³Տե՛ս, ՀՀ կառավարության 2023 թվականի մայիսի 11-ի «Հանքարդյունաբերության ոլորտի զարգացման ռազմավարությունը և դրանից բխող գործողությունների պլանը (մինչև 2035 թվականը) հաստատելու մասին» N 730-Լ որոշումը, (11.05.2023) (12.05.2023), Հավելված N 1, էջ 36:

⁴Տե՛ս, Хамитов Р.А., Геологическая информация и право собственности, էջ 21, http://ig.ufaras.ru/File/K2008/03_003_08.pdf (վերջին մուտք՝ 15.08.2025թ.):

⁵Տե՛ս, ՀՀ կառավարության 2012 թվականի նոյեմբերի 08-ի «Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին երկրաբանական տեղեկության պահպանության կարգը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004 թվականի մայիսի 6-ի N 669-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 1414-Ն որոշումը:

⁶Տե՛ս, Агафонов В. Б., Право собственности на геологическую информацию, Российский Государственный Университет нефти и газа имени И.М. Губкина, Москва - 2006, էջ 34:

⁷Երկրաբանական տեղեկության նկատմամբ սեփականության իրավունքի վերաբերյալ օտարերկրյա պետությունների փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ որոշ պետություններում գործում է երկրաբանական տեղեկության նկատմամբ դուրս սեփականության իրավունքի մոդելը (ՌԳ, Ղազախստան), որի համաձայն, կախված ֆինանսավորման աղբյուրից (պետական կամ ընդերքօգտագործողի միջոցներով), երկրաբանական տեղեկության նկատմամբ սեփականության իրավունքը համապատասխանաբար պատկանում է պետությանը կամ ընդերքօգտագործողին: Մյա մասին ավելի մանրամասն տե՛ս Code of the Republic of Kazakhstan of December 27, 2017 No. 125-VI ZRK “About Subsoil and Subsurface Use” (as amended on 21.05.2024), հոդված 75 (2); Закон РФ “О недрах” от 21.02.1992 N 2395-1 (ред. от 07.06.2025), հոդված 27:

⁸ՀՀ ընդերքի մասին օրենսգրքի 27-րդ հոդվածի համաձայն՝ ընդերքի երկրաբանական ուսումնասիրության իրավունքը, ինչպես նաև՝ օգտակար հանածոյի արդյունահանման նպատակով երկրաբանական ուսումնասիրության իրավունքը տրամադրվում է առավելագույնը 3 տարի ժամկետով:

⁹ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք: Ընդունվել է՝ 05.05.1998թ., Ուժի մեջ է մտել՝ 01.01.1999թ., ՀՀՊՏ 1998.08.10/17(50):

¹⁰Տե՛ս, ՀՀ կառավարության 2002 թվականի հոկտեմբերի 31-ի «Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդ» պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն ստեղծելու մասին» 1758-Ն որոշումը:

¹¹Տե՛ս, Բարսեղյան Ս. Կ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս (չորրորդ հրատարակություն), Երևանի պետ. համալսարան, Երևան, Տիգրան Մեծ հրատ., 2014, էջ 295:

¹²Տե՛ս, ՀՀ կառավարության 2012 թվականի մարտի 12-ի «Ընդերքօգտագործման պայմանագրերի օրինակելի ձևերը հաստատելու մասին» N 437-Ն որոշմամբ հաստատված օրինակելի պայմանագրերին, ապա դրանք պարունակում են միայն ընդերքօգտագործողի՝ երկրաբանական տեղեկությունը լիազոր մարմնին փոխանցելու պարտավորությանը վերաբերող դրույթներ, իսկ ՀՀ կառավարության 2013 թվականի մայիսի 23-ի «Երկրաբանական տեղեկության հանձնման կարգը սահմանելու մասին» N 569-Ն որոշումը կարգավորում է միայն ընդերքօգտագործման իրավունքը դադարելու դեպքում ընդերքօգտագործողի կողմից տնօրինվող երկրաբանական տեղեկության հանձնմանը վերաբերող ընթացակարգային բնույթի նորմեր:

¹³Տե՛ս, ՀՀ կառավարության 2012 թվականի նոյեմբերի 08-ի Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին երկրաբանական տեղեկության պահպանության կարգը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004 թվականի մայիսի 6-ի N 669-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին N 1414-Ն որոշման հավելվածի 12-րդ կետ:

¹⁴Տե՛ս, Левочко, В.В., Геологическая информация как объект гражданских прав недропользования / В.В. Левочко // Научное обозрение. Серия 1. Экономика и право. - 2017, №1, էջ 143. https://www.elibrary.ru/download/elibrary_28879719_84259011.pdf (վերջին մուտք՝ 06.08.2025թ.):

¹⁵Տե՛ս, Закон РФ “О недрах” от 21.02.1992 N 2395-1 (ред. от 07.06.2025), հոդված 27:

¹⁶Տե՛ս, Левочко, В.В., Геологическая информация как объект гражданских прав недропользования / В.В. Левочко // Научное обозрение. Серия 1. Экономика и право. - 2017, №1, էջ 145:

¹⁷Տե՛ս, Агафонов, В. Б., Право собственности на геологическую информацию, Российский Государственный Университет нефти и газа имени И.М. Губкина, Москва - 2006, էջ 137:

¹⁸Տե՛ս, Оганесян Р.О., Некоторые проблемы правовой охраны интеллектуальных прав в сфере геологического изучения и использования недр, էջ 83; տե՛ս նաև ՀԱՀ-ի Պատասխանատու հանքարդյունաբերության կենտրոն, ԱՃԹՆ օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ վերլուծություն, 30 օգոստոս, 2018թ. էջ 13. https://www.eiti.am/file_manager/EITI%20Documents/LIRAP (վերջին մուտք՝ 05.08.2025թ.):

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք: Ընդունվել է՝ 05.05.1998թ., Ուժի մեջ է մտել՝ 01.01.1999թ., ՀՀՊՏ 1998.08.10/17(50):
2. ՀՀ ընդերքի մասին օրենսգիրք: Ընդունվել է 28.11.2011: Ուժի մեջ է մտել 01.01.2012: Սկզբնաղբյուրը՝ ՀՀՊՏ

2011.12.21/69(872) Հոդ.1661:

3. ՀՀ կառավարության 2002 թվականի հոկտեմբերի 31-ի «Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդ» պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն ստեղծելու մասին» 1758-Ն որոշումը:
4. ՀՀ կառավարության 2012 թվականի մարտի 12-ի «Ընդերքօգտագործման պայմանագրերի օրինակելի ձևերը հաստատելու մասին» N 437-Ն որոշումը:
5. ՀՀ կառավարության 2012 թվականի նոյեմբերի 08-ի «Հայաստանի Հանրապետության ընդերքի մասին երկրաբանական տեղեկության պահպանության կարգը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004 թվականի մայիսի 6-ի N 669-ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 1414-Ն որոշումը:
6. ՀՀ կառավարության 2013 թվականի մայիսի 23-ի «Երկրաբանական տեղեկության հանձնման կարգը սահմանելու մասին» N 569-Ն որոշումը:
7. ՀՀ կառավարության 2023 թվականի մայիսի 11-ի «Հանքարդյունաբերության ոլորտի զարգացման ռազմավարությունը և դրանից բխող գործողությունների պլանը (մինչև 2035 թվականը) հաստատելու մասին» N 730-Լ որոշումը:
8. Բարսեղյան Ս. Վ., Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, առաջին մաս (չորրորդ հրատարակչություն), Երևանի պետ. համալսարան, Երևան, Տիգրան Մեծ հրատ., 2014, էջ 295:
9. ՀԱՀ-ի Պատասխանատու հանքարդյունաբերության կենտրոն, ԱՃԹՆ օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ վերլուծություն, 30 օգոստոս, 2018թ. էջ 13. https://www.eiti.am/file_manager/EITI%20Documents/LIRAP (վերջին մուտք՝ 05.08.2025թ.):
10. Агафонов, В. Б., Право собственности на геологическую информацию, Российский Государственный Университет нефти и газа имени И.М. Губкина, Москва - 2006, 205 էջ.
11. Закон РФ “О недрах” от 21.02.1992 N 2395-1 (ред. от 07.06.2025).
12. Левочки, В.В., Геологическая информация как объект гражданских прав недропользования / В.В. Левочки // Научное обозрение. Серия 1. Экономика и право. - 2017, №1, էջեր 135-148. https://www.elibrary.ru/download/elibrary_28879719_84259011.pdf (վերջին մուտք՝ 06.08.2025թ.):
13. Оганесян Р.О., Некоторые проблемы правовой охраны интеллектуальных прав в сфере геологического изучения и использования недр, էջ 83.
14. Хамитов Р.А., Геологическая информация и право собственности, էջ 21, http://ig.ufaras.ru/File/K2008/03_003_08.pdf (վերջին մուտք՝ 15.08.2025).
15. Code of the Republic of Kazakhstan of December 27, 2017 No. 125-VI ZRK “About Subsoil and Subsurface Use” (as amended on 21.05.2024).

References

1. HH Azgayin Jhoghov. HH qaghaqaciakan o'rengsirgq. [RA National Assembly, RA Civil Code] 05 May 1998 <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=193748>. (In Armenian)
2. HH y'nderqi masin o'rengsirgq [The Code on the Subsoil of the Republic of Armenia]. 28 Noy. 2011. <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=178678>. (In Armenian)
3. HH karavarut'yan 2002 t'vakani hoktemberi 31-i «Hanrapetakan erkrabanakan fond» petakan och ar'trayin kazmaker-powt'yown steghc'elow masin» 1758-N voroshowmy' [Resolution of the Government of the Republic of Armenia No. 1758-N]. (In Armenian)
4. HH karavarut'yan 2012 t'vakani marti 12-i «Y'nderqo'gtagore'man paymanagreri o'rinakeli d'ery' hastatelow masin» N 437-N voroshowmy' [Resolution of the Government of the Republic of Armenia No. 437-N]. (In Armenian)
5. HH karavarut'yan 2012 t'vakani noyemberi 08-i «Hayastani Hanrapetowt'yan y'nderqi masin erkrabanakan teghekowt'yan pahpanowt'yan kargy' hastatelow & Hayastani Hanrapetowt'yan kar'avarowt'yan 2004 t'vakani mayisi 6-i N 669-n oroshowmn owjhy' korcrac' twanachelow masin» N 1414-N voroshowmy' [Resolution of the Government of the Republic of Armenia No. 1414-N]. (In Armenian)
6. HH karavarut'yan 2013 t'vakani mayisi 23-i «Yerkrabanakan telekut'yan hanznman kargə sahmanelu masin» N 569-N voroshowmy' [Resolution of the Government of the Republic of Armenia No. 569-N]. (In Armenian)
7. HH karavarut'yan 2023 tvakani mayisi 11-i «Hank'ardyunaberut'yan volorti zargac'man razmavarut'yuny ev dranic' bkhogh gore'oxut'yunneri plany (minch'ev 2035 t'v.) hastatelow masin» N 730-L voroshowmy' [Resolution of the Government of the Republic of Armenia No. 730-L]. (In Armenian)
8. HAH-i Patasxanawatow hanqardyownaberowt'yan kentron, ATwT'N o'rensdrakan & institowcional verlowc'owt'yown, 30 o'gostos, 2018t'. e'j 13. https://www.eiti.am/file_manager/EITI%20Documents/LIRAP (verjin mowtq` 05.08.2025t'). (In Armenian)
9. Barseghyan T. K., Hayastani Hanrapetowt'yan qaghaqaciakan iravownq, ar'ajin mas (chorrord hratarakchowt'yown), Erevani pet. hamalsaran, Erevan, Tigran Mec' hrat., 2014, e'j 295. (In Armenian)
10. Закон РФ “О недрах” от 21.02.1992 N 2395-1 (ред. от 07.06.2025). (In Russian)
11. Levochko, V.V., Geologicheskaja informacija kak obyekt grazhdanskih prav nedropol'zovaniya / V.V. Levochko // Nauchnoe obozrenie. Serija 1. Jekonomika i pravo. - 2017, №1, e'j 135-148. https://www.elibrary.ru/download/elibrary_28879719_84259011.pdf. (verjin mowtq` 06.08.2025t'). (In Russian)

12. Agafonov, V. B., Pravo sobstvennosti na geologicheskuyu informaciju, Rossijskij Gosudarstvennyj Universitet nefti i gaza imeni I.M. Gubkina, Moskva - 2006, 205 e'j. (In Russian)
13. Oganessian R.O., Nekotorye problemy pravovoj ohrany intellektual'nyh prav v sfere geologicheskogo izuchenija i ispol'zovanija neдр, e'j 83. (In Russian)
14. Hamitov R.A., Geologicheskaja informacija i pravo sobstvennosti, e'j 21, http://ig.ufaras.ru/File/K2008/03_003_08.pdf (verjin mowtq` 15.08.2025). (In Russian)

Мане Маркосян

Аспирант кафедры гражданского права юридического факультета
Ереванского государственного университета,
Генеральная прокуратура РА,
советник Генерального прокурора Республики Армения

РЕЗЮМЕ

Особенности гражданско-правового статуса геологической информации по законодательству Республики Армения

В данной статье проведено комплексное исследование особенностей гражданско-правового статуса геологической информации в сфере недропользования в соответствии с национальным законодательством.

Рассмотрены и проанализированы особенности осуществления правомочий собственника в отношении геологической информации, закреплённые в национальном праве, а также правовая природа геологической информации как объекта интеллектуальной собственности.

На основании проведённого анализа автор формулирует выводы, касающиеся как реализации правомочий собственника в отношении геологической информации, так и законодательного закрепления прав интеллектуальной собственности на геологическую информацию, признаваемую объектом интеллектуальных прав.

Ключевые слова: *объекты гражданских прав в сфере недропользования; право недропользования; геологическая информация; права интеллектуальной собственности; коммерческая тайна.*

Mane Markosyan

Postgraduate student of the Department of Civil Law,
Faculty of Law, Yerevan State University,
Prosecutor General's Office of the Republic of Armenia,
Advisor to the Prosecutor General of the RA

SUMMARY

Features of the civil-law status of geological information under the legislation of the Republic of Armenia

This article presents a comprehensive study of the distinctive features of the civil-law status of geological information in the field of subsoil use under domestic legislation.

It examines and analyzes the peculiarities of exercising ownership powers over geological information as defined by national law, as well as the recognition of geological information as an object of intellectual property.

Based on the analysis conducted, the author presents conclusions concerning both the exercise of ownership powers with respect to geological information and the legislative establishment of intellectual property rights in geological information recognized as an object of intellectual property.

Key words: *objects of civil rights in the subsoil-use sector; right of subsoil use; geological information; intellectual property rights; trade secret.*

Բնագիրը ներկայացվել է 13.11.2025թ.
Ընդունվել է սպազրոթյան 20.11.25թ.